

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

God als spelbreker

1 Samuël 12 (1)

Het is de vraag wie na de glorieuze overwinning op Nahas meer ver-rast waren — de Ammonieten of de Israëlieten. Tjongejonge, ging dat even goed! En Saul heeft het nu helemaal gemaakt bij het volk. Als Samuël dan ook voorstelt om het koningschap te vernieuwen, is iedereen het daar roerend mee eens (11, 14). Die vernieuwing houdt in, dat Saul nu officieel wordt ingehuldigd als koning over Israël. Zo is de instelling van het koningschap in Israël in drie fasen verlopen: eerst is Saul door Samuël geroepen en in het geheim gezalfd te Rama (10, 1); daarna is hij door loting aangewezen en aan het volk voorgesteld te Mizpa (10, 18vv); tenslotte is hij door heel het volk aanvaard en ingehuldigd te Gilgal (11, 15).

Dat is een groot feest geworden met uitgebreide offermaaltijden. Ongetwijfeld is het volk uitgelaten geweest. Hebben ze er niet alle reden voor? Wat hebben ze die Nahas te pakken gehad! En dat hebben ze te danken aan hun koning. Wat klinkt dat eigenlijk goed: 'hun koning'! Eindelijk is hun wens dan toch vervuld. Saul - zijn naam betekent 'de gewenste'. Hij is werkelijk de vervulling van hun ver-langen.

Tja, Samuël was er destijds niet zo gelukkig mee. Hij had het hen behoorlijk kwalijk genomen toen ze met hun verzoek bij hem kwamen in Rama (hfdst. 8). Nog in Mispa had hij wat gemopperd (10, 18, 19). Toch was hij toen kenne-lijk wel ingenomen met Saul (10, 24). En na de overwinning op Nahas had Samuël zelf het initiatief genomen tot deze feestelijke in-huldiging. Blijkbaar is hij nu toch met het idee verzoend.

Ach ja, zoiets moet natuurlijk ook de tijd hebben. Misschien, zo den-ken sommigen wellicht, hebben we ook wel wat teveel aan onszelf en te weinig aan Samuël gedacht. Het is toch ook geen kleinigheid na zoveel jaren richterschap plaats te maken voor een ander.

Dan vraagt Samuël het woord. De mensen zullen er eens echt voor zijn gaan zitten. Want Samuël is natuurlijk de aangewezen man voor de feestrede. Maar wat het volk te horen krijgt is allermint een feestrede!

DOOR
J. C. SCHAEFFER
EMMELOORD

Aanvankelijk heeft men dat niet zo in de gaten. Als Samuël van het volk de verklaring vraagt, dat zijn richterschap rechtvaardig was (vs. 3 v.), dan geven ze dat grif toe. Als Samuël geen genoegen neemt met een goedmoedige bevestiging vanwege de rozige feeststemming, maar hen hiervoor de eed afneemt, dan doen ze dat (vs. 5). Want het was immers altijd goed.

Maar dan wordt plotseling deze eed het uitgangspunt voor een proces. Samuël daagt het volk uit voor een rechtsgeding. Ga staan, roept hij hen toe in vs. 7 en 16. En bevreemd komt het volk in de benen. En dan klaagt Samuël het volk aan. Want zij hebben het oordeel van de heilige God verdiend. Dat dit maar geen loze woorden zijn, blijkt uit het indrukwekkende teken van het noodweer in een pe-riode van het jaar dat er gewoon-lijk geen drup regen valt (vs. 18). Het blijde feest valt zomaar in het water. Dit is voor Israël letterlijk en figuurlijk een donderslag bij heldere hemel. Hun blijdschap slaat onverwachts om in angst voor de dood (vs. 19).

Wat is dat toch? Kan God het niet laten spelbreker te zijn? Verdragen

godsdienst en feestelijkheid zich dan zó slecht met elkaar?

Geen sprake van! God gunt zijn volk de vreugde van harte. Maar dan wel de wáre vreugde, die al-leen te vinden is in het leven in verbond met Hem. Wat Samuël het volk verwijt is kort en goed, dat het zijn heil, zijn welzijn en geluk, zoekt buiten God om. Israël streeft naar emancipatie. Zijn ver-langen naar een koning is in wezen een motie van wantrouwen tegen het koningschap van God (8, 7). Dat biedt hun niet genoeg ze-kerheid. Ze miskennen op grove wijze Gods goede zorgen voor hen. Immers, wat hebben ze in Samuël een goede leider gehad. Dat heb-ben ze net nog volmondig toege-geven en zelfs bezworen! Ja, waar-om vroeg Samuël dat zo van het volk? Het kan lijken alsof hij naar complimentjes vist. Wij zouden het maar vreemd vinden als een do-minee zo deed bij het afscheid van zijn gemeente. Maar u moet dit lezen in het licht van vs. 11, waar Samuël zichzelf een geschenk van God noemt. Dat is geen zelfver-heerlijking, maar besef van eigen róeping. En Samuël wil graag zien vastgesteld, dat Israël van zijn richterschap, dat een geschenk van Gód was, alleen maar voordeel heeft ondervonden. Het is een zacht juk en een lichte last geweest. Waarom zijn ze toch zo dom om een koning te willen, die hen veel meer zal belasten (8, 10-18)?

Maar deze domheid èn ondank-baarheid blijkt typerend voor het volk. Daarvan getuigt heel hun ge-schiedenis vanaf de uitleiding uit Egypte tot dan toe (vs. 8-13). Gods handelen spreekt van zijn vrij-machtige verkiezing (vs. 22). Uit grondeloze barmhartigheid - barm-hartigheid waar geen gronden voor zijn - heeft Hij Israël als zijn volk aangenomen en hemel en aarde bewogen om hen in Kanaän te brengen. Van God zijn alleen maar rechtvaardige daden te noemen (vs. 7). Maar Israël heeft al in de woestijn en in de richtertijd met on-dankbaarheid gereageerd.

En wat ze nu hebben gepresteerd, dat slaat alles. Nee, Samuël kan er maar niet over uit, dat ze dit hebben aangedurfd: het verlangen naar een koning. Een verlangen, dat duidelijk een ontkenning in-

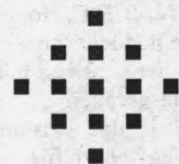
Inhoud

- 313 Ds J. C. Schaeffer,
God als spelbreker
- 314 Ds H. J. van der Kwast,
Nog eens: de Christelijke
Gereformeerde Kerken en
onze kerken
- 315 Drs H. de Jong,
Nederlands Gereformeer-
de Identiteit (1)
- 316 T. Hoekstra,
De dichter Revis (6)
- 318 Ds W. J. van der Linde,
„Hulp aan huis”
(Centrale Diakonale Con-
ferentie, 2 nov. '85 te Ede)
- 319 H. Algra,
Boekbespreking

houdt van Góds koningschap. We lezen het in 8, 19; 10, 19 en 12, 12 telkens zo onder woorden ge-bracht: Nee, een koning moet over ons regeren! Aldoor dat 'nee' heel nadrukkelijk voorop. Het verlan-gen van Israël is negatief geladen. Het is een zich afzetten tegen de regering van God tot nu toe. Daar-om zegt Samuël in vs. 13: Ziedaar de koning, die jullie gekozen heb-ben. Samuël neemt er afstand van. Hoe sympathiek hij Saul als per-soon ook vindt, als koning is hij de koning van Israëls keuze tegen God.

Wat vieren jullie eigenlijk? zegt Samuël als het ware. Besef je dan niet, dat jullie bezig zijn een feest te maken van jullie afwijzing van God!

Nu, op zó'n feest is God spelbre-ker!

Nog eens:

de Chr. Gereformeerde Kerken en onze kerken

In de tijd van de Vrijmaking werd van Chr. Gereformeerde zijde aan de toenmalige „bezwaarden” gevraagd waarom zij tot kerk-instituering overgingen; lag het niet veel meer voor de hand dat aansluiting werd gezocht bij die kerken, die al in 1892 afstand namen van bepaalde leringen van A. Kuiper, zoals de veronderstelde wedergeboorte. Het is in die tijd o.a. door Prof. dr K. Schilder overwogen, maar nagelaten omdat eerst de Gereformeerde Kerken tot vrijmaking moesten worden opgeroepen. Daarna zouden de vrijgemaakte kerken contact zoeken met de Chr. Geref. Kerken om tot vereniging te komen.

In de belijdenis wordt gesproken van de éne ware kerk, niet van een aantal meer of minder zuivere kerken en daarom moeten kerken die de merktekenen, in art 29 van de Ned. Gel. Bel. genoemd, vertonen, samenkomen naar het bevel van Christus.

Wanneer een kerk dit weigert en in het isolement verhardt, dreigt zo'n kerk tot secte te worden. Zo was ongeveer het algemeen gevoelen binnen de vrijgemaakte kerken.

Met deze roeping tot eenheid t.a.v. de Chr. Geref. Kerken is men ernstig bezig geweest en zo kwamen er al spoedig samensprekingen niet om wat stichtelijk bezig te zijn, maar om tot vereniging te komen. Van chr. geref. zijde heeft men de „vrijgemaakte” aandrang niet altijd recht verstaan en het steeds weer beklemtonen van de eis tot samengaan is wel eens overgekoemen als een soort gedram.

Op de synode van Rotterdam-Delfshaven 1963/64 kwam de verhouding tot de Chr. Geref. Kerken in een uitvoerig debat opnieuw aan de orde.

Er was teleurstelling dat er in al de jaren sinds 1946 zo weinig vorderingen op de weg naar eenheid waren.

De samenwerking van de kerken in Eindhoven gaf een nieuwe stimulans; een wolkje als eens mans hand.

De „koppen” boven de verslagen van de discussie ter synode in de pers: „Chr. Geref. Kerken moeten kiezen tussen ons en de geref. gezindte”, *Nederl. Dagblad* - „Christ. Gereformeerden moeten ja of neen zeggen”, *Nw. R.C.* toonden aan dat verschillenden van de synodelen leden aan het eind van hun geduld dreigden te geraken.

Opvallend is dat - ruim twintig jaar geleden - dezelfde onderwerpen als prediking en toeëigening van het heil de moeiten veroorzaakten, daarbij kwam in die dagen de leer over de kerk.

Wat valt hieruit nu te leren.

DOOR H. J. VANDER KWAST HEERDE

In de eerste plaats dat onze kerken in prediking en leer in veel overeenstemming met de Geref. Kerken Vrijgemaakt; daarbij kan nog worden opgemerkt dat de prediking het eerste kenmerk van de ware kerk is!

Vervolgens moeten we constateren dat de opvatting dat de eenheid van de kerk bepaald wordt door het aanvaarden van Schrift, belijdenis en gereformeerde kerkregering en daarom kerken van éénzelfde belijden geroepen zijn aanstonds tot vereniging over te gaan, in de praktijk niet juist blijkt te zijn en daarom een zekere correctie behoeft.

Wanneer het gaat om eenheid van kerkelijk samenleven spelen meer factoren een rol, zoals duidelijk gebleken is in de contacten met de Chr. Geref. Kerken van 1946 tot heden.

Wat is namelijk het geval.

Laat ik proberen dit duidelijk te maken door een vergelijking met een gereformeerde school.

Wanneer een schoolvereniging is opgericht en in de statuten waterdicht is vastgelegd dat het onderwijs aan de kinderen zal worden gegeven in overeenstemming met de gereformeerde belijdenis, onder het gezag van Gods Woord; wanneer de leerkrachten de grondslag van harte aanvaarden en het benodigd aantal kinderen zich meldt, dan is men niet klaar met de „reformatie” van het onderwijs, maar pas aan het begin. Er zal nu gebouwd moeten worden op het vaste fundament door bestuur, onderwijzers, ouders en kinderen en hoe zal men bouwen.

Hetzelfde geldt voor de gereformeerde kerk met belijdenis en kerkorde. Wanneer de „papieren” van de kerk in orde zijn moet het kerkelijk leven zich gaan ont-

plooien en gaan de merktekenen van de christenen een woordje meespreken.

Vóór de scheuring hoorde ik in de talloze gesprekken over de kerk meermalen beweren: wanneer in een plaats in de Geref. Kerk (vrijgemaakt) slechts veertig procent of minder zalig wordt en in de andere (syn.) kerk tachtig procent, dan zijn we nog de ware kerk.

Niet zo lang geleden hoorde ik deze uiteenzetting weer.

De vraag moet dan gesteld worden wat „ware” kerk inhoudt.

Het is niet alleen een zaak van de juiste papieren met strikte handhaving, maar evenzeer een zaak van waarachtige geestelijke verbondenheid aan Jezus Christus ons Hoofd.

Waar gaat het in de kerk anders om dan om rechtvaardiging en heiliging van zondaren tot eer van onze God.

De eenheid in de kerk is een verbondenheid van leer en leven in Christus. Daarom zijn er bij het streven naar eenheid b.v. tussen de Chr. Geref. Kerken en ons, meer factoren die aandacht moeten hebben.

Het is erg moeilijk om daarop een greep te krijgen.

In het C.O.G.G. zijn we voortdurend met de vragen rond eenheid en verdeeldheid bezig en dat is in alle verwarring en verdeeldheid een heel moeilijke zaak.

Kort geleden hield ds C. Mak een causerie over: *Spiritualiteit in de kerkelijke verdeeldheid*.

Bij het woord spiritualiteit denken we aan de uitingen van geestelijk leven in geloof en verbondenheid aan Christus.

We komen veel makkelijker tot een gesprek over de kerk dan tot een gesprek over de omgang met den Here en zijn beloften.

Wat valt er te zeggen over de spiritualiteit in onze kerken en ligt daar mogelijk de moeite met onze chr. geref. broeders en zusters. In de Vrijmaking was aan de orde de vraag hoe we de gedoopte kinderen moesten beschouwen. Waren ze al dan niet wedergeboren? Het is voor het leven van het geloof en bij de opvoeding van de kinderen een belangrijke vraag of zij echt tot het verbond behoren en de hand mogen leggen op Gods beloften.

Verwonderlijk is echter dat bij alle strijd in die dagen er in de praktijk van het christelijk leven niet zoveel verschil was.

In de Geref. Kerken (syn.) werd niet minder dan onder ons vastgehouden aan wat de Dordtse Leerregels ons voorhouden over jong gestorven kinderen. Ook al waren er die hieruit de conclusie trokken dat het jonggestorven kind dus wedergeboren was en dus de gedoopte kinderen voor wedergeboren gehouden moeten worden; bij de opvoeding werd het kind gewezen op Gods beloften en de roeping die aan te nemen.

In de vrijgemaakte kerken werden broeders en zusters die „het houden voor wedergeboren” aanvaardden aanvankelijk van harte opgenomen, wanneer ze „kerkrechtelijk” of anderszins bezwaard waren.

Het dogmatisch conflict van die jaren heeft niet zo veel invloed gehad op het geestelijk leven in gezin en kerk.

Het is anders geworden in de vrijgemaakte kerken toen gedachten over de doorgaande reformatie, die moest opbloeien uit de schoot van de ware kerk via prediking en pers (*Het Gereformeerd Gezinsblad*) breed gepropageerd werden. Nu hebben alle vrijgemaakten gemeen dat wanneer ze elkaar ontmoeten het gesprek al gauw op de kerk komt.

Er kwam langzamerhand een verandering in de kerken die van invloed was op het geestelijk leven. In mijn eerste gemeente ben ik indertijd geschrokken van het feit dat voor sommigen en later voor velen de eerste en grote gebod was: de vrijmaking en het tweede daaraan gelijk: de doorgaande reformatie.

Men was goed-vrijgemaakt, wanneer de vrijmaking een werk des Heren, een uitleiding van zijn volk werd genoemd en men voorts voorstander was van het G.P.V. en het hele pakket vrijgemaakte organisaties.

Al kwamen de mensen trouw naar de kerk, leefden ze hartelijk mee, wanneer ze niet voor de doorgaande reformatie waren werden ze gezien als kerkelijke randfiguren en als ze bladen als „de Roeper” en „Contact” lazen was het een foute boel.

Dit heeft het kerkelijk en geestelijk leven in die jaren gestempeld en zo ontwikkelde zich actieve gemeenten, die van alles organiseerden, aangemoedigd en gevoed door de prediking (niet van allen!). Samenwerking met andere christenen was taboe geworden en het gezinsblad riep dagelijks op tot de strijd.

De gesprekken vlotten niet zo erg wanneer het ging om het persoonlijk geloof, de band aan Christus, het werk van de Geest om maar niet te spreken van het bevindelijk leven; men sprak al gauw van mystiek.

In onze Nederl. Geref. Kerken werken de invloeden van deze beweging nog steeds door.

Wanneer we nu even naar de Chr. Geref. Kerken zien valt op dat men daar *geen moeite* heeft als het gaat om *samenwerking met gelovigen* van andere kerken.

Men bleef daar over het algemeen trouw aan de christelijke organisaties en hoe hartelijk werkt men samen bij de evangelische omroep onder voorzitterschap van een ge-

reformeerde man als ds J. H. Vellema.

Uit ervaring weet ik dat men ook in de evangelisatie de samenwerking met anderen niet schuwt.

De verschillen in deze kerken liggen anders.

In het geestelijk leven is aandacht voor de bevinding en ten aanzien van de gedoopte kinderen wordt

sterke nadruk gelegd op de eis van wedergeboorte en bekering.

Het wil mij voorkomen dat wanneer we meer aandacht geven aan het verschil in spiritualiteit we mogelijk ontdekken wat ons toch ontbreekt om nader tot elkaar te komen.

Er zou nog veel te zeggen zijn, maar de ruimte is op.

Nederlands Gereformeerde identiteit (1)

(Causerie uitgesproken op een gemeentevergadering in Rotterdam op 7 april 1986.)

Onze identiteit

Ik wil beginnen met mijn meningen naar voren te brengen en daarna gelegenheid geven tot tegenspraak. Meningen zijn natuurlijk erg persoonlijk: deze heeft mening zus en een ander mening zo; dat hangt samen met de vraag: hoe kijk je tegen de werkelijkheid van de Nederlands Gereformeerde kerken aan? En op welke plaats ben je in die kerken gesteld? Het is goed, dat u zich dat realiseert. U krijgt te maken met een persoonlijke kijk van iemand uit de Nederlands Geref. kerken. Natuurlijk heb ik getracht zo te spreken, dat naar voren te brengen, dat ik op zoveel mogelijk instemming kan rekenen, natuurlijk probeert een mens dat. Maar ik waarschuw u toch maar, dat u te maken krijgt met de persoonlijke kijk van iemand uit de Ned. Geref. kerken. En wanneer u een ander had uitgenodigd, dan zou dat niet anders zijn geweest. Ook dan: een mening, afwijkend van de mijne wellicht, niettemin: een mening. Daar valt gewoonweg niet aan te ontkomen.

De identiteit dus van de Ned. Geref. kerken. Laten we ons eerst eens bezighouden met de vraag of het onderwerp wel goed is. Mogen wij als Ned. Geref. kerken eigenlijk wel een eigen identiteit hebben? En gesteld, dat die er is: Mag je er dan eigenlijk over praten? Bevordert dat die identiteit niet, die er dan eigenlijk niet zou mogen zijn? Wat kan de identiteit van een christelijke kerk eigenlijk anders zijn dan dat ze van Jezus Christus is, dan dat ze luistert naar het Woord van Hem. Echter, als dat zo zou zijn, als dat de enige legitieme identiteit zou zijn, dan melden zich, moeten we ons realiseren, eigenlijk alle kerken aan, want elk van hen zegt, dat ze dat wil zijn: Een kerk die luistert naar het Woord van haar Heer. En dat brengt ons dan weer tot de vraag: Waarom zijn al die kerken dan niet één, als ze toch allemaal hetzelfde bedoelen? Met andere woorden, sta je die noodzakelijke eenheid van Christus' kerk niet in de weg door te gaan spreken over de identiteit van de eigen kerk? Kun je dan niet beter zeggen: Er mag

DOOR H. DE JONG AMSTERDAM

maar één kerk zijn, om dan vervolgens met die stelling of de Vrijgemaakte kant uit te gaan of de Roomse of de oecumenische. De Vrijgemaakte kant: er mag maar één kerk zijn n.l. onder de Belijdenis; de Roomse kant: er mag maar één kerk zijn, n.l. onder de paus; of de oecumenische kant: er mag maar één kerk zijn en die pluraal georganiseerd. Nu, het moet toegegeven worden dat het spreken over eigen identiteit inderdaad iets gevaarlijks heeft; dat dat kan ontaarden in het oppoetsen van eigen veren, zelfstreling, zelfgenoegzaamheid, afsluiting van anderen, energieverbruik voor een inwendig doel. Maar het hoeft niet. Het spreken over eigen identiteit kan ook een andere wortel hebben en een ander doel dienen. Dat is namelijk het hele volk van God voor ogen stelt en je zelf de

volgende vraag stelt: Hoe zouden wij het eigene dat wij gekregen hebben, heel Gods volk ten goede kunnen laten komen? - Het eigene dat we gekregen hebben: Inderdaad hebben wij iets eigens. Het helpt niet dat te ontkennen. Alle kerken hebben iets eigens. Als ik de radio aanzet en ik maak een kerkdienst mee, dan weet ik al heel gauw, uit welke hoek de wind waait, en van welke kerk die dienst afkomstig is. Dat merk je gewoon, omdat elke kerk haar eigen nestgeur meebrengt. De kwestie is dus niet: hebben wij een identiteit, en ook niet: mogen wij er één hebben, maar er éénmaal één hebbend, wat doen we ermee? Poetsen we haar op, om ons zelf te behagen of proberen wij er het geheel mee te dienen, het geheel van Gods kerk?

Maar wat is dan onze identiteit? Ik mag dus nu niet meer antwoorden: Onze identiteit is, dat we in alles willen luisteren naar het Woord van God. Want we zouden daarmee immers uitspreken, dat andere kerken dat niet doen, of zelfs niet willen doen. Nee, het gaat er nu om te zoeken naar iets dat wij zeer duidelijk, in onderscheiding van andere kerken hebben. En met 'zeer duidelijk' bedoel ik, dat dat gemakkelijk kan worden opgemerkt door een buitenstaander. Welnu, dan denk ik hier aan, dat wij een kerk zijn met weinig traditie en weinig traditiegebondenheid. En ik hoop, dat u daaraan merkt, dat ik inderdaad probeer naar eigenschappen te zoeken die u zelf ook kunt controleren. Weinig tradities en weinig traditiegebondenheid. Wij zijn de kerken die de meeste tradities hebben uitgetrokken. Bij de Af scheiding één, bij de Doleantie één, bij de Vrijmaking één en bij de Buitenverbandstelling één. Ik zeg dat niet triomfantelijk, ik zeg dat ook niet klagerig, het gaat me nu gewoon om het vaststellen van een

Redactie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist,
tel. 03404-61525

door ieder waar te nemen feit. En vanwege dit feit van traditieverlies kijken wij ook op een aparte manier aan tegen de goederen die ons vanuit de traditie worden aangereikt. Zoals: de Belijdenis, de Kerkorde en onze liturgische gewoontes. We laten die niet vallen, maar onze geschiedenis verplicht ons er de betrekkelijkheid van te zien. Als we dat niet geleerd hebben, hebben we eigenlijk weinig geleerd van ons ingewikkelde kerkelijke verleden. Wat de binding aan de belijdenis betreft, wij hebben het gevaar van het confessionalisme leren zien, waarbij eigenlijk de Belijdenis het eigen Schriftlezen en het eigen Schriftgebruik hindert in plaats van helpt. De Belijdenis dient ons te helpen in het naar de Bron gaan, de Schrift te lezen en te gebruiken. Confessionalisme is, dat de Belijdenis het eigen Schriftgebruik hindert in plaats van helpt.

Dit gevaar hebben wij, als het goed is, onderkend, leren onderkennen door wat ons is overkomen, door de geschiedenis waar we doorheen zijn gegaan. Wat de Kerkorde betreft, wij hebben zo langzaam aan nu wel door, dat een Kerkorde een heel makkelijk instrument kan zijn voor een meerderheid om haar wil door te drijven. Denk aan het bekende Art. 31, waarin het recht van de minderheid wordt vastgelegd. Maar voor elke kerk die dan meerderheid wordt t.o.v. weer een andere minderheid blijkt het moeilijk om dit Artikel te hanteren. Een goed voorbeeld is de Vrijgemaakte kerk zelf, die uit een beroep op dat Artikel geboren is, maar die toch in een voorkomend geval, naar ons toe, dat Artikel niet goed gehanteerd heeft. Dus wij hebben nu zo langzamerhand wel door, dat een Kerkorde heel gemakkelijk een instrument kan zijn voor een meerderheid om haar zin door te drijven. En het derde punt noemde ik 'liturgie'. Wij zijn toch wel als Nederlands Gereformeerden algemeen beducht voor het gevaar van de verstarring en van

de plechtstatigheid ('zwarte' ouderlingen) en van de verambtelijking.

Natuurlijk bergt dit alles gevaren in zich. Die genoemde punten, daarop kunnen wij gaan doorslaan. Dus, dat je in plaats van de binding aan de Belijdenis leervrijheid krijgt. In plaats van een door Kerkorde gereguleerd kerkelijk leven vrijbuitarij. En in plaats van de overgeleverde liturgie de stijlloosheid. Dat kan allemaal. En daar merk je zo af en toe weleens wat van in de Ned. Gereformeerde kerken: leervrijheid, vrijbuitarij, stijlloosheid. Maar de liefde tot de Schrift is onder ons heel sterk. En als de liefde tot de Schrift de vuling is van die vrijheid, dan ducht ik eigenlijk weinig gevaar. Dat is een heilzaam tegenwicht tegen de drie dingen die ik noemde: een zekere relativisering van het gezag van de Belijdenis, van de functie van een Kerkorde en van de gang van zaken bij de liturgie, en als tegenwicht een grote liefde voor de Schrift. Natuurlijk zeg je zulke dingen bevend: de liefde tot de Schrift is heel sterk onder ons. Maar toch meen ik, dat we God voor deze genade mogen danken. Die liefde tot de Schrift, die staat eigenlijk in onze geboortebrief als Ned. Geref. kerken, want wij komen voort uit de Schriftbeleving van de dertiger jaren, toen de Bijbel weer op een nieuwe wijze, een frisse wijze openging. Dat elan is er nog steeds. En ik wijs er op, dat in veel publicaties binnen de Ned. Geref. kerken de bijbelstudie eigenlijk een overwegende plaats inneemt. Neem b.v. het blad 'Verkenning' voor de jeugd: veel bijbelstudie, neem het blad 'Opbouw': ook veel Schriftgebruik en Schriftuitleg, neem auteurs als ds M. R. van den Berg: bijbelboek na bijbelboek wordt uitgelegd, of ds C. Vonk: 'De Voorzeide Leer' met ds Van Deursen. Je kunt meer publicaties noemen, maar ze hebben toch een kenmerkende trek van de Ned. Geref. kerken: graven in de Schrift, liefde tot de Bijbel, serieuze uitleg van Wet en Profeten en Psalmen en het Evangelie en de Brieven van Paulus. Een mooie trek in het Nederlands Gereformeerde. Maar weinig traditiegebonden dus.

Dat betekent ook, dat wij een kerk zijn, waar mensen heel gemakkelijk bij weglopen en waar anderen zich heel moeilijk bij aansluiten. Iedereen weet en iedereen kent uit zijn omgeving mensen die over hun eigen kerk uiterst ontevreden zijn en toch vaak zo moeilijk ertoe kunnen komen zich daarvan los te maken. Alleen de sterken lukt het. De anderen evenwel blijven zelfs tegen hun geweten in, in hun kerk hangen en worden daar liever mopperachtig dan dat ze elders, b.v. bij ons, een nieuw kerkelijk leven opbouwen. Vooral tot ons

komt men niet zo gemakkelijk over. Men wordt dan nog eerder Christelijk Gereformeerd. Dat is tenminste een kerk, zei iemand tegen mij. Maar vooral, men blijft aan eigen kerk vastzitten. Wat houdt hen eigenlijk zo vast? On-eigenlijke bindingen. Daarin manifesteert zich de macht en de kracht van de traditie in de kerken, waarvan ik gezegd heb dat wij ze weinig hebben. En dus nu keert zich het argument om naar ons toe, dat juist vanwege die weinige traditie wij weinig 'kerk' voorstellen, in de gedachten van de mensen. En terwijl van de andere kant mensen uit onze kerken gemakkelijk opstappen. Dat komt, doordat wij een kerk zonder verleden zijn, zonder traditie, zonder vertrouwde geluiden, zonder eigen nestgeur. Één preek kan soms beslissen over opstappen of blijven. 't Helpt ook niet, ten einde dat te keren, elkaar aan te sporen en te zeggen: Laten wij toch wat strakker en strenger zijn om de mensen vast te houden, want het gaat hier over een kenmerk van onze kerken dat niet weg te nemen is. En het is ons eigenlijk meer overkomen dan dat we er zelf voor gekozen hebben.

Dit is trouwens een keerzijde, wat ik nu noem: ik bedoel, als je ziet om je heen in onze kerken dat mensen om allerlei flutredenen opstappen, kan dat een zuiverende werking hebben op het eigen lidmaatschap. Daar moet dan, om zo te zeggen, telkens opnieuw voor gekozen worden, en dat kan de betrokkenheid heel sterk maken. Alles heeft zijn keerzijde, ook dit. Maar zijn wij op deze manier nu toch niet een elitekerkje? Of een luxekerker. U weet misschien nog wel dat ds D. J. F. Schoep, die vroeger bij ons behoord heeft, ons dat eens in een interview verweeten heeft. Ik ben er toen in 'Opbouw' op ingegaan. En wij kunnen dat verwijt ook niet helemaal ontzenuwen, heb ik toen gezegd. En ik denk eigenlijk dat afscheidingen altijd zo'n soort effect hebben. Denk even met me mee. Het zijn altijd de geestelijk zelfstandigen die nee kunnen zeggen tegen een meerderheid in. Ze hebben n.l. door waar het over gaat en ze hebben het vermogen om hun mening onder woorden te brengen en die tegenover anderen te verdedigen. Ik zeg niet dat daarvoor een intellectuele vorming nodig zou zijn, de Afscheiding van 1834 weersprekt dat. Het waren niet intellectueel gevormde mensen die toen uit de Hervormde kerk gingen. Nee, een geestelijke zelfstandigheid is daarvoor vereist om uit te treden of eruit gezet te worden - dat maakt niet zoveel uit - en die is ook bij de meest eenvoudigen mogelijk. Wel is het natuurlijk niet toevallig, dat uit die kringen van die geestelijk zelfstandigen later weer veel studerenden zijn voortgekomen. Kuypers Vrije Universi-

teit, de vorige eeuw, voorzag in een reuze behoefte. Maar wat ik bij dit punt zeggen wilde, het was altijd een zekere keur, zeg maar een elite, die zich afscheidde of op andere wijze buiten de kerk kwam te staan. Wij staan in ons elitair-zijn niet alleen. En ds Schoep, die dat verwijt maakte vanuit de Gereformeerde kerken zou voor zijn kerk, op zijn beurt dit verwijt te horen kunnen krijgen van Hervormde zijde, van Rooms-Katholieke zijde. Ook hier is het dus beter, in plaats van het verschijnsel te ontkennen - „wij zijn geen elitekerk!” - in plaats daarvan rustig toe te geven dat dat bestaat en vervolgens de vraag te stellen: Als het bestaat, zouden wij er misschien iets mee kunnen? - Ik geloof het wel. Ik denk dat wij met dit verschijnsel iets kunnen. Dat, elitekerkje dat we dan misschien zijn, de plicht hebben om ons verantwoordelijk te blijven weten voor die kerken waaruit we zijn voortgekomen, te beginnen met de Vrijgemaakte kerken. En dan verder terug naar de Gereformeerde kerken, voor de Nederlands Hervormde kerk en voor de Rooms-Katholieke kerk. Ons verantwoordelijk weten voor de vele, vele gelovigen die zich in die kerken bevinden. Ons verantwoordelijk weten, ook voor de leiding in die kerken, die wij immers, vrijwillig of noodgedwongen, hebben achter-

gelaten met problemen, waar wij zelf niet aan behoeven te tillen. Meedenken dus met hen, dat is ons opgelegd; niet hard oordelen over hen, dat vervolgens. Nagaan hoe wij hen met onze eigen ervaringen kunnen dienen. Ik weet, dat dat nog al pretentius klinkt, en ik moet ook toegeven, dat ik bij dit alles me niet altijd een even concrete voorstelling kan maken, maar het gaat me hier vooral om een houding. Deze gedachte is daarbij nuttig: Wij moesten zelf maar eens zitten met een zo grote verscheidenheid van meningen als de grotere kerken in dit land. Je zou ons dan eens moeten zien schipperen, zoals we nu immers ook al doen met onze kleine verschillen. Wij moeten dus onze kracht zeker niet zoeken in het veroordelen van anderen, want dat zou ik rustig een gruwel voor God durven noemen. Dat betekent natuurlijk niet, dat wij ons niet kritisch zouden mogen uiten over meningen die door anderen en in andere kerken worden voorgedragen. Natuurlijk mag dat. En we zullen daarvoor trouwens kunnen aansluiten bij kritische geluiden in die kerken zelf. Liefde voor het evangelie en liefde voor de mensen die door het evangelie behouden moeten worden zal ons bij dit alles vooral moeten kenmerken.

(wordt vervolgd)

EX LIBRIS

De dichter Revius (6)

DOOR T. HOEKSTRA - ZWOLLE

Vijf jaar na de verschijning van „Over-Ysselsche Sangen en Dichten” gaf dr W. A. P. Smit nóg een bundel van Revius uit: „Overige Gedichten”. Dat was in 1935. Een belangrijk deel daarvan bestaat uit „vaderlandse” gedichten waarin de strijd met Spanje het voornaamste onderwerp is. Daarmee wil ik voorlopig deze reeks over een dichter die onder ons te weinig bekend is, afsluiten.

—☆—

In zijn dissertatie zegt Smit: „Voor Revius hebben Spanje en de hel dezelfde klank.” Andere stemmen daarmee in: Voor Revius is de oorlog met Spanje een godsdienstoorlog. Christus strijdt daarin mee, het gaat uiteindelijk niet om het vaderland, maar om de kerk. En inderdaad, in één van zijn gedichten noemt Revius ons vaderland: het huis van Gods Bruid. Deze dichter onderscheidt zich ook duidelijk van veel andere Renaissance-kunstenaars en van schrijvers uit vroegere tijden. Bij Revius vinden we niet de gedachte dat hij door zijn werk zelf onsterfelijk wordt en er roem mee behaalt. Het eerste boek van zijn Overijsselse Zangen en Dichten begint met: Lof Gods, het tweede boek met Lof van Jezus Christus. In de vaderlandse gedichten komen we herhaaldelijk tegen dat het gaat om de roem van God en die van de Prins van Oranje. Ik citeer uit „De verlossing van de stad Deventer”:

*Die liefelijke dag, o gij mijn vaderstad,
Toen gij weerom ontvingt de over-rijke schat
Van vrijheid door deez' Prins, die heeft mij vast verbonden
Zijn roem en Godes eer dieshalven te verkonden.*

En na de verovering van 's-Hertogenbosch schrijft hij dat hem voor zijn gedichten ter beschikking staat:

*... de allerbeste stof,
Dat is Godes en des Prinsen lof.*

Parallel loopt daarmee die gedachte die ik hiervoor al noemde: de strijd voor het vaderland is in wezen de strijd voor Gods kerk. In het treurgedicht over de Verwoesting van de Veluwe roept hij dan ook, als het ware in één adem: O Vaderland, o hoog bedrukte kerk! En als Revius na de bevrijding van Deventer opsomt wat de verheugende gevolgen daarvan zijn, noemt hij: de vrijheid, de vrede, de opbloeiende handel, maar hij verzuimt niet eraan toe te voegen: Gods Woord wordt er weer verkondigd! En dat laatste was het voornaamste.

Menige lezer van nu zal het hoofd schudden als hij ziet hoe fêl Revius kan uithalen naar de vijand. Er is geen sprake van aarzeling of twijfel, dat past niet bij de strijd waarin het om de allerbelangrijkste dingen gaat. Ook zachtmoedigheid is hem dan vreemd. Lees maar wat hij schrijft over Balthazar Gerards, de moordenaar van de Prins:

Op de sterfplaats des moordenaars

*Een duivel is hier de gedaante uitgetogen
Eens menselijken lijfs dat hij een wijl bezat,
En is weer naar de grond der helle afgevlogen
Vanwaar hij kwam, aleer hij Nederland betrad.
Wat steekt gij wierook aan met uw bebloede handen
Om deez' verdoemde geest te redden uit de pijn,
O papen? 't Is vergeefs. Heel Spanje moest men branden
En daarmee zou dit feit nog niet verzoened zijn.*

Het slot van het gedicht over de verwoesting van de Veluwe, door de Spanjaarden in 1629 op afschuwelijke wijze geplunderd, liegt er ook niet om:

*Ook zal men u, o Rome nog verbranden.
Gelukkig ook men roemen zal de handen
Die wreken 't kwaad dat gij ons hebt gedaan.
Gelukkig die daar zullen grijpen aan
d' Afgoden snood van uw altaars onreine
Om die tot stof te gruisen aan de steine (= stenen)*

Overigens heeft Revius hier Psalm 137 gevolgd en die oudtestamentische wraakpsalm kan ons doen huiveren, vooral het slot ervan. Vergeleken daarmee is Revius mild. Maar toch, halfzachtheid of verdacht pacifisme kan men hem niet verwijten. Wèl misschien dat hij soms wat overdrijft. Naar aanleiding van de dood van Ernst Casimir van Nassau, gesneuveld bij de belegering van Roermond, schrijft hij o.a. dat in Friesland zó veel tranen vergoten werden dat die samen met de baren van de woeste oceaan zich klaar maakten om de dood van de held te wreken en „heel Spanje te versmoren”.

Ergens anders heet het dat „de wierook van 't kanon benevelen zal de zon”. Maar wie iets weet van de felheid in de verzetspoëzie uit de Tweede Wereldoorlog, zal dat allemaal niet zo vreemd vinden. En omdat Revius ervan overtuigd was dat het in de strijd met Spanje om Gods zaak ging, kon hij in zijn „Gebet voor de belegering van 's-Hertogenbosch” schrijven:

*Neem de vijand zijnen moed,
Neem hem wijsheid ende spoed (= voorspoed)
Neem hem koren ende haver,
Neem hem krijger ende graver,
Neem hem harnas en geweer,
Wil ons horen, lieve Heer.*

en:

*Laat Philips van zijnen schat
Niet ontvangen dit of dat.
Geef dat hij na lange hopen
In zijn eigen nest gekropen
Zuig' zijn poten als een beer.
Wil ons horen, lieve Heer.*

maar ook:

*Jaget eenmaal uit Den Bosch
Beide wollef ende vos.
Zend daar Uwe trouwe knapen, (= dienaren)
Weidet de verdoolde schapen
Met Uw goddelijke leer.
Wil ons horen, lieve Heer.*

Hoe belangrijk de verkondiging van de zuivere leer was, lezen we ook in het gedicht na de verovering van Maastricht:

*De Heer, barmhartiglijk aanziende uw ellende,
Keert tot u in gena zijn vaderlijk gezicht
En van zijn reine leer doet glinsteren het licht
Opdat Hij uwe voet tot zijne paden wende.*

En zo zien we, ook in déze gedichten, dat we tòch te maken hebben met een echte predikant van de Reformatie voor wie het belangrijkste was, dat Gods Woord weer zuiver gebracht zou worden. Niet, zoals Nijhoff hem typeerde: „Een bar mens voor wie de wereld een woestijn was”. Ook niet slechts „de heftige, strijdlustige calvinist”, zoals Knuvelder schreef. Evenmin is de term „calvinistisch-somber” op hem van toepassing, een uitdrukking die ik elders tegenkwam. Wie de gedichten in mijn vorige artikeltje gelezen heeft, zal nu wel beter weten.

Dat hij ook een man was van verdraagzaamheid en dat hij oog had voor wat wèl of niet van groot belang was, blijkt uit zijn houding in de nogal hoog oplopende strijd over de vraag of mannen ook lang haar mochten hebben. Ja, ook toen al, driehonderd jaar geleden, gaf dat problemen. Iemand spoorde Revius aan, hij moest óók zeggen hoe hij erover dacht. Maar het antwoord is:

*Zou ik het onderzoek van wijsheid laten drijven,
En liggen om het haar te knorren en te kijken?
Is voor Gods kerke niets daar méér op dient gelet?*

Hij vindt ook dat men veel te snel een oordeel klaar heeft en veel te zware woorden spreekt:

*Dat een leraar toch omzichtig gadesla
Dat met verdoemen hij niet al te hoog en ga.*

Heel leerzaam is wat hij aan het slot van dit gedicht schrijft:

*'k Wens dat verstandig volk en stichtelijke mannen
Dit spottelijk krakeel met zwijgen eenmaal bannen.
Want stílte eist die ziek' Dát is haar medicijn.
Zo haast deez' kranke slaapt, zal hij genezen zijn.*

Toen Revius later tòch gedwongen werd zich over de kwestie uit te spreken, herhaalde hij die opvatting: Je moet verschil weten te maken tussen hoofd- en bijzaken, bepaalde dingen moet je aan de vrijheid van de mensen overlaten; over sommige geschillen kun je maar beter zwijgen, dan worden ze het snelst opgelost. Het lijkt me nog steeds een gedachte die de moeite waard is! Maar ja, wie maakt uit wat hoofd- of bijzaken zijn?

En hiermee moet ik dan deze serie over Revius maar beëindigen. Ik heb geprobeerd iets van zijn persoon en werk aan u te laten zien; degenen die er niet zo erg over te spreken zijn, leg ik met instemming het gedicht voor waarmee Revius zelf ook afsluit:

*Berisper van mijn dicht, dit woord laat ik u weten:
Schaf beter spijs dan ik en nodig mij ten eten,
Of nemet mijn onthaal, zulk als het is in 't goe,
Of laat mijn ongemoeid, en houd uw snater toe.*

Redactie ontving

Ds W. de Vries, Moment-opname.
59 blz., f 8,65; uitg. Filippus, Postbus 695, 6800 AR Arnhem.

Ds C. van de Velde, Houd moed.
f 8,65; uitg. Filippus, Arnhem.

Theo Peppink, De avonturen van Rippi en Pippi, een kijk- en voorleesboek voor kinderen. 27 blz., f 12,75; uitg. Van den Berg, Kampen.

Drs Th. Peppink, Vloeiende verbeelding; Geloof en kunst bij prof. dr G. van der Leeuw. 169 blz.,

f 24,50; uitg. Van den Berg, Kampen.

J. C. van Rietschoten, „Geen twee of drie kerken”; Vrijgemaakt-gereformeerden over het 'adres van de kerk' & Calvijns behandeling van het geloofsartikel aangaande de kerk; een methodologische benadering. 72 blz., f 7,95; te bestellen door overschrijving van f 9,75 (inkl. verzendkosten) op postgiro 2449978, t.n.v. J. C. van Rietschoten, Ridderkerk. Beaulieu Boek, Ridderkerk.

J. J. Arnold, Wandelen met God. Woord en wereld 2., 61 blz., geen prijsopgave; uitg. Woord en Wereld, Ermelo.

Centrale Diakonale Conferentie,
2 november 1985 te Ede

„Hulp aan huis“

't Is alweer een poos geleden, dat er een opmerkelijk bericht in de krant stond: „Oudere vrouw lag drie dagen dood in huis.” Er achter stond: „Niemand miste haar.”

Daar komt wel de hedendaagse nood schrijnend op ons af. Een vrouw, eenzaam haar weg zoekend in het leven, struikelt en niet één die haar opvangt. Het leven stroomt uit haar weg en niemand mist haar.

Het tekent de samenleving van vandaag.

Kunnen we nog wel spreken van samenleving? Is er niet eerder een conglomeraat van individuen? Ieder heeft z'n eigen leven.

Zonder de tijd van vroeger te idealiseren, kunnen we toch zeggen, dat er meer natuurlijke en bloedsgemeenschap was. Zo de familie al niet in één huis woonde, dan toch wel in dezelfde plaats of in de buurt. Dat is sterk veranderd. De ouders wonen in Groningen. Een broer woont in Rotterdam en de zus is gaan wonen en werken in Enschede. We komen niet meer eventjes om 't hoekje kijken. De buren misschien, - kunnen we daar nog gemeenschap van verwachten? Er zijn kostelijke voorbeelden van burenhulp: Een goede buur is beter dan een verre vriend. Maar over het algemeen is het toch anders. Sinds ook de werkende vrouw haar intrede heeft gedaan en de kinderen de crèches bevolken, lijkt de straat uitgestorven. Het leven is een competitie geworden. We streven tegen elkaar op en streven elkaar voorbij. We kijken naar elkaar, maar we zien elkaar niet meer. Want de ander is een concurrent geworden. Letterlijk: Eén die met me oploopt, met de bedoeling om langs me heen te komen en vóór me te lopen. Zeg niet: Dat komt in de kerk niet voor.

De evangelist Johannes vertelt van een man, acht en dertig jaar al ziek, verlamd. Dat is al heel erg, maar het allerergste is als niemand ooit naar je omkijkt. Als je vergeten bent. En dat was die man!

Geen sterveling keek naar hem om. Z'n vrienden hadden hem natuurlijk de eerste tijd wel bezocht, maar dat hield zo langzamerhand op. Wie houdt het vol om iemand acht en dertig jaar te bezoeken? Bovendien: Hij had z'n ziekte aan zichzelf te wijten. Dat blijkt wel uit wat de Here Jezus later tegen hem zegt: „Zondig niet meer, opdat u niet iets ergers overkomt.” Hij had een zondig leven geleid en daarbij had hij zijn gezondheid in z'n jonge leven verwoest. Toen kwam die vreselijke ziekte in z'n leven. Z'n armen werden lam, z'n benen

DOOR W. J. VANDER LINDE EDE

wilden niet meer vooruit. Toen bleven z'n vrienden weg.

Zo gaat dat. Heel dik en innig als er wat te halen is of als we eer met iemand kunnen inleggen. Maar o wee, als de ander aan lager wal geraakt. Dan is het uit met de vriendschap.

Zo was het ook met die man in Bethesda.

Niemand kende hem meer. Ze lieten hem allemaal links liggen en mogelijk hebben ze hem nog een trap na gegeven.

Welnu, toen Jezus Bethesda binnenging, zag Hij deze man liggen. Dat was iets ontzaglijks voor deze verlamde, dat hij eindelijk gezien werd, dat warme liefde z'n verkleumde leven omkoesterde.

O ja, hij werd keurig verzorgd daar in Bethesda. Hij kreeg zijn natje en zijn droogje op tijd. Hij was echt niet verwaarloosd. Maar je kunt ook wegteren uit gebrek aan liefde! En nu kwam daar iemand op hem af, die belangstelling voor hem had.

Er kwam eens een vrouw bij een psychiater. Haar mankeerde eigenlijk niets. Dat had die dokter direct wel in de gaten. Ze wilde zich alleen maar eens een keer uitspreken over heel gewone, alledaagse dingen. Haar man had blijkbaar geen tijd meer om naar haar te luisteren of geen liefde.

Dat is de twintigste eeuw, de eeuw van de koude harten.

Jezus vroeg aan de verlamde: „Wil jij gezond worden?”

Of hij gezond wil worden? Lieve mensen, wat een vraag! Natuurlijk wil hij dat. Daarvoor lag hij immers in het huis van barmhartigheid.

Ja, dat lijkt een vreemde vraag van Jezus. Maar met die vraag wil Jezus die man uit zijn verdoffing trekken, waarin die ziekte van acht

en dertig jaren hem gedompeld heeft. Jezus trekt hem bij de schouders en zegt a.h.w.: Dat water vlakbij jou, wordt toch van tijd tot tijd bewogen. En er is voor jou toch ook een kans!

En dan komt dat hulpeloze antwoord: „Heer, ik heb geen mens om mij in het bad te werpen.”

Ik heb geen mens...

Naar mij kijkt niemand om. Ja, mijn buurman, diè heeft vrienden, - die heeft nog een kans.

Maar ik niet. Ik heb geen mens...

Hoeveel mensen, ook in de gemeente, zouden dat deze man niet nazeggen? Ik denk dat er geen eenzamer tijd is dan onze tijd, ondanks alle communicatiemiddelen. We wonen boven op elkaar, maar nooit waren we minder alleen en nooit waren we meer eenzaam.

Zonder hart drukt men elkaar „hartelijk” de hand.

We missen de barmhartigheid.

Wat zal de naam van dat sanatorium die man als een vloek in de oren geklonken hebben. Bethesda - huis van barmhartigheid. Ha, het mocht wat! Ze hebben mooie priesters en prachtige samenkomsten, maar als het er op aankomt, laten ze je...

De Here Jezus is met innerlijke ontferming over die man bewogen. Dat is wat onze generatie nodig heeft: milde ogen, een barmhartig hart.

De gemeenten van Macedonië vertoonden in haar hulpverlening die gestalte van Jezus Christus.

Daar schrijft Paulus over in de 2e brief aan de Corinthiërs, hoofdstuk 8.

Zelf bitter vervolgd, diep-arm, hebben ze gedaan wat ze konden voor de straatarme gemeente van Jerusaleem. Vrijgevig, mild hebben ze van hun armoede gegeven. Toen Paulus met zijn collectezak rondliep langs verschillende gemeenten, hebben die christenen uit Macedonië uit eigen beweging gevraagd: „Mogen wij ook meedoen, Paulus? Meedoen aan het dienstbetoon?” Mooie uitdrukking, hè. Die moet je proeven.

Dienstbetoon voor heiligen.

Dat is maar niet je portemonnaie optrekken of je blauwe girokaart invullen, het is je hart openen.

Zo zegt Paulus dat ook: Zij gaven zich eerst aan de Here en daarna en op grond daarvan ook aan de broeders en zusters in nood.

Paulus tekent verder in 2 Cor. 11 : 29 dat dienstbetoon aan de broeders op prachtige wijze. Ik geef het in de Willebrord-vertaling: „Niemand is zwak of ik ben het ook. Niemand komt ten val of het grijpt me in de ziel.”

Ik kan een ander alleen helpen, als ik zijn last draag, zijn moeite op me neem. Mee-lijd, zijn kruis meertors.

Zo heeft Jezus Christus het toch ook gedaan?

„Hij is om u arm geworden, hoewel Hij rijk was.”

Hij heeft zich ontleidigd tot op de laatste lap aan het kruis om ons te bekleden.

Nu kunnen wij er over klagen, dat onze tijd arm wordt aan daadwerkelijk dienstbetoon. Maar tegelijk ligt hier de kans voor de christelijke gemeente om zich werkelijk dienstbaar te maken.

Nu ook de overheid zich beperkingen moet opleggen, moet de gemeente maar vragen: „Kunnen wij misschien helpen?” Niet opdringerig, maar vriendelijk nodigend. Allereerst in geldelijk opzicht, want je staat er van te kijken hoe stille armoede de gezinnen binnenkomt.

Zijn de diakenen op dit punt voorbereid?

En zijn zij in staat om de drempel te slechten die er ligt tussen hen en de broeder of zuster in nood? In onverbreekelijke samenhang daarmee wil ik graag stellen, dat diakenen huisbezoek moeten doen, ze moeten de gezinnen kennen, zodat, als de nood aan de man komt, er een vertrouwensrelatie is, die het gemakkelijk maakt om er mee voor de dag te komen. Aan een vreemde, al is hij ook duizend keer diaken, laat je je hart niet zien!

Dan blijkt ook, dat er meer nood kan zijn dan alleen financiële. Soms denk je: Wat moet ik hier eigenlijk doen, want rondkijkend zie je verschillende teksten aan de wand hangen met daarop geschreven: „Wentel uw weg op de Here”, of: „De Here is mijn Herder, mij zal niets ontbreken”, of: „Vrees niet, want Ik heb de wereld overwonnen!”

Maar je merkt het wel: Ze zijn wel bang.

Soms zijn ze bang voor de dood. Soms voor een ander die hen kwaad wil doen.

Maar meestal zijn ze bang voor zichzelf, dat ze zichzelf kwaad zullen aandoen.

Wat is het dan fijn, als een vertrouwd mens in de kamer zit, tegen wie ze kunnen aanpraten. En van wie ze weten: „Bij hem of haar is het veilig wat ik zeg.”

Tenslotte: Een echte helper is iemand die weet dat hij in feite machteloos is.

Hij is Atlas niet, die de hele wereld op zijn schouders kan dragen. Dat kan hij nog niet één mens.

Hij moet als een huisarts zijn, die patiënten door verwijst naar de specialist.

Zo moet een diaken wegwijzer zijn naar de grote Heelmeester, Jezus Christus. „Een man, vertrouwd met ziekte.” „Een Hogepriester die mee kan voelen met onze zwakheden.”

Als we broeders en zusters op deze Heiland wijzen (= Hij die de dingen heel maakt!), dan hebben wij een voortreffelijk ambt.

Boekbespreking

„Over troosten en verdriet”
Dr W. ter Horst.
Uitgave: Kok, Kampen.
167 blz., f 24,50.

Prof. dr W. ter Horst, die o.a. directeur van de Heldring Stichtingen en hoogleraar in de orthopedagogiek is geweest, heeft een boek geschreven over mensen die gekonfronteerd worden met groot verdriet. De schrijver heeft zelf aan den lijve moeten ervaren wat verdriet is. In het boek „Over troosten en verdriet” lijkt hij zijn ervaringen op een rij te hebben gezet. Hij komt tot de konklusie dat zowel traditionele als moderne antwoorden op verdriet nogal eens ontoereikend zijn.

Na de inleiding (het eerste hoofdstuk) beschrijft de auteur in het tweede hoofdstuk de eenzaamheid. Verdriet en eenzaamheid gaan vaak samen. Mensen die een diep verdriet met zich meedragen voelen zich door anderen onbegrepen. Trouwens, ook mensen die willen helpen ervaren eenzaamheid (ze kloppen, maar er wordt niet open gedaan).

Vervolgens beschrijft Ter Horst redenen waarom lijdende mensen worden vermeden, en waarom lijdende mensen zelf kunnen vervreemden van hun omgeving. Aan het eind van dit hoofdstuk volgt een belangrijke konklusie: als men met verdriet te kampen heeft is gemeenschap een randvoorwaarde om met dat verdriet te kunnen leven. Zonder die gemeenschap wordt het helemaal één grote ellende.

In het derde hoofdstuk gaat Ter Horst in op de vraag wat verdriet eigenlijk is: één van de mogelijke menselijke antwoorden op leed. Hij heeft verdriet ingedeeld aan de hand van 3 „assen”, waarop de antwoorden kunnen worden afgetekend. De 3 assen lopen van aanvaarding naar niet-aanvaarding, van openheid naar geslotenheid, en van inzet naar geen inzet. Aan de hand van voorbeelden wordt dit schema verder verduidelijkt. Ter illustratie: als men leed niet aanvaard, voor geslotenheid 'kiest' en daarbij wel een actieve positie inneemt (= inzet) is de uiteindelijke reactie: bitterheid.

Hoe mensen reageren op het leed is van veel factoren afhankelijk (b.v. opvoeding, verleden, omgeving). Soms kan het verlies zó groot zijn dat men moet spreken van 'Ik-verlies' (bij het sterven van een geliefde, bij het kwijtraken van een baan). Er zijn echter ook mensen die al lijden aan 'Ik-verlies' als ze eens niet de leukste, de flinkste of de zieligste kunnen zijn. Sommige opvoedingspatronen hebben een tragisch effect op ons vermo-

gen om teleurstellingen te kunnen verwerken.

Tenslotte kan het leed zó groot zijn dat de werkelijkheid waar mensen deel van uitmaken alleen nog maar leed is. Volgens Ter Horst kan men dergelijke situaties eigenlijk alleen maar met trefwoorden typeren: Auschwitz, Hiroshima. Hij spreekt hierbij van 'onvervuldheid'; in feite een religieus woord: als mijn zinnen en mijn Ik er niet meer toe doen word ik op mijn hart teruggeworpen.

Waarom leed soms harder aankomt dan een andere keer is lang niet alleen van het feit als zodanig afhankelijk. Het heeft te maken met de gemeenschap waarbij men steun kan vinden, met veranderingen in de levensstaat (b.v. schoolverlating, huwelijk, pensioen), maar ook van de levensfase waarin men verkeert. De kleuterfase, de puberteit, de overgang bij de vrouw: het zijn levensfasen waarin teleurstellingen, Ik-verlies en onvervuldheid onevenredig hard aan kunnen komen.

Ook ons geloof kan een rol spelen: „God kan gemakkelijk een soort Sint Nicolaas in ons leven blijven, de uitdeler van lekkers voor wie zoet is en de hanteerder van de roede voor de stouters” (37).

Na een aantal bladzijden over nood, schuld en menselijk falen komt in dit hoofdstuk tenslotte de verwerking van het leed aan de orde. Ter Horst plaatst deze verwerking niet in een rechtlijnig en mechanistisch schema, maar in een doolhofmodel, waarin de vele verschillende (mogelijke) routes het „leedgevecht” illustreren: het steeds weer zoeken van een bij ons passend antwoord.

Prof. Ter Horst is van mening dat leed niet aanvaard behoort te worden. Niet voor niets plaatste hij op de titelpagina van zijn boek een citaat uit het bijbelboek Job.

De schrijver trekt in het vierde hoofdstuk een lijn van de wijze waarop de Stoïcijnen leed hanteerden (onaandoenlijkheid) via o.a. de scholastiek van Thomas van Aquino naar de Reformatie. De voorbeelden van berusting, zelfs van verheerlijking van leed, die Ter Horst noemt zijn inderdaad verontrustend. Naast citaten uit de 'stichtelijke literatuur' („invaliditeit is een groot goed, want gebrekkigen kunnen niet over de straat zwerven en kunnen daardoor thuis veel aan Christus denken”, aldus Hemerken in de 15e eeuw) noemt de auteur ook de Statenvertaling van Hebreëen 12: 1: „en laat ons met lijdzaamheid lopen de loopbaan die ons voorgesteld is” (Nieuwe Vertaling: volharding).

Ter Horst verzet zich tegen de berusting, de lijdzaamheid. Hij besluit dit hoofdstuk met de opmer-

king dat wie troost wil zoeken en bieden moet vertrekken vanuit de wanhoop van mensen. „Vertrekken, dat is niet: blijven steken” (in berusting, in lijdzaamheid).

Het vijfde hoofdstuk van „Over troosten en verdriet” is van zeer praktische aard. Hier volgt Ter Horst de lijn van het „Herstel van het gewone leven” (Groningen, 1978). Om het met een bekend liedje te zeggen: het zijn (vaak) de kleine (en gewone) dingen die het doen. Maar het zijn ook juist deze dingen die vaak over het hoofd gezien worden. Aanraking, slapen, eten, hygiëne, vergeving en verzoening, een reis, retraite, spelen, vrije expressie, het (erover) praten. In dit hoofdstuk vind ik Ter Horst nog altijd op zijn best: de man uit de praktijk, die menselijk leed met eigen ogen heeft gezien.

Het (korte) slothoofdstuk draagt als titel: 'Waarom, God, waarom?' De vraag naar het waarom van het lijden, een vraag die veel mensen bezighoudt (misschien mede daarom ook de snelle herdruk van dit boek).

Met dit zesde hoofdstuk heb ik de meeste moeite. Niet dat de vragen die Ter Horst stelt niet ook in mijn gedachten naar boven komen. Ook ik denk dat traditionele christelijke antwoorden het leed soms juist aktiveren, dat mensen zich met die antwoorden juist tegenover de lijdende mens op kunnen stellen (vergelijk de - extreme - stelling van Hemerken). Inderdaad werd de klassieke theologie beïnvloed door niet-christelijke stromingen. Maar woorden als voorzienigheid, almacht en (streng) veroordeling interpreteren als projekties van het denken van de mens zelf, dat gaat mij toch te ver („Een strenge veroordeler is God helemaal niet. Dat maakten de Romeinen van Hem omdat ze dat zelf waren”, 161). Deze begrippen terzijde leggen omdat er misbruik van werd (en wordt) gemaakt komt op hetzelfde neer als vergeving en een liefhebbende God en Vader in de theologische ijskast stoppen omdat ze te gemakkelijk als rechtvaardigingsgrond voor normvervaging misbruikt kunnen worden. We weten dat het goede uit Gods hand afkomstig is. Maar hoewel we ook weten dat God niet de auteur is van de zonde (NGB art. 13) bestrijd ik de stelling van Ter Horst dat het kwade datgene is wat God nog niet volledig in de hand heeft (160). Daarvoor zijn begrippen als voorzienigheid en almacht me nu juist te vertroostend. (vgl. .bv. ook discussies n.a.v. Kushner's „Als het kwaad goede mensen treft”). Ondanks mijn kritiek op dit laatste hoofdstuk uit „Troosten en verdriet” (dat enige verwantschap vertoont met Kushner's opvattingen) staan er aan het eind van het

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288
Gironummer 404945
t.n.v. Geref. Persver. Opbouw.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct per mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.
Postbus 244, 3700 AE Zeist.

boek ook uitspraken waar ik van harte mee in kan stemmen. Als Ter Horst zegt dat onze geliefde doden voor Gods aangezicht in Zijn hemel verder bestaan en als hij als slotzin uitroept: „Ja, kom, Heer Jezus!”, dan zeg ik: „ja, zo is het!”

Het boek van Ter Horst biedt inzicht in manieren waarop mensen hun verdriet verwerken. Het is goed dat we ons realiseren dat niet steeds hetzelfde antwoord voldoet, want dan wordt ons antwoord al gauw een dooddoener. Mensen zijn verschillend, situaties zijn verschillend: daar passen verschillende antwoorden bij.

Terecht waarschuwt Ter Horst tegen een (verkeerde) berusting, die hij als het verst van het christelijke geloof verwijderd antwoord op het leed beschouwt. In opstand komen mag. Ook in de Bijbel (b.v. de Psalmen) vinden we oprecht gelovige mensen die worstelen met God. Die worsteling komt het sterkste naar voren in het door Ter Horst zo genoemde 'leedgevecht'. Dat gevecht, daarvoor zijn gemeenschap, gebed en uiteindelijk een eschatologisch perspectief van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde de belangrijkste voorwaarden. Dat de christelijke gemeente hierin een taak heeft zal zondermeer duidelijk zijn. Het is ook duidelijk dat mensen tijdsruimte nodig hebben voor het 'leedgevecht'. En we hopen dat ze uiteindelijk rust vinden (dat is wat anders dan berusting).

Dat ik de konklusies die Ter Horst in zijn slothoofdstuk trekt (gedeel-

telijk) meen te moeten afwijzen betekent overigens niet dat zijn boek als zodanig verworpen moet worden. De vroegere Leidse hoogleraar heeft een waardevol boek geschreven dat ons waarschuwt voor te gemakkelijke antwoorden en ideeën, maar dat evenzeer de vinger heft tegen een kerk die de vertroosting heeft ingeruild voor een politieke theologie.

Hoewel het boek niet altijd even gemakkelijk valt te 'doorgronden' kan ik het mensen die in hun omgeving gekonfronteerd worden met ernstig lijden zeker aanbevelen.

H. Algra, Den Helder

Wanneer
stapt u
nu eindelijk
eens over
die drempel
heen?

Neem
uw eigen
Opbouw

OPBOUW PERSOONLIJK

☐ kennismakingsnummers
☐ abonnement

Naam
Adres
Postcode en plaats
Sturen naar: Administratie Opbouw (zonder postzegel) Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum

Kerknieuws

Ambtsjubileum ds J. A. de Vries

In een feestelijke dienst op zondag 5 oktober j.l., uitgaande van de Ned. Geref. Kerk te Baarn e.o., werd het feit herdacht dat ds J. A. de Vries vóór 25 jaren het predikantsambt aanvaardde.

Dat was op 1 oktober 1961 in de gemeente van Culemborg, waar hij met zijn gezin is blijven wonen, ook na zijn toetreding tot de krijgsmacht in de zomer van 1967.

Na zijn pensioenering nu vier jaar geleden - in de rang van luitenant-kolonel - gaf hij gehoor aan het verzoek van Baarn om in part-time dienstverband deze gemeente bij te staan. En in korte tijd wist hij daar veler harten te veroveren door zich méér dan part-time „whole-heartedly” in te zetten.

Na de dienst, die werd opgeluisterd door kinderzang, koor- en solozang, werd de waardering voor zijn persoon en werk dan ook niet onder stoelen of kerbanken gestoken door een - op zijn verzoek beperkt gehouden - aantal sprekers: br. Luth als praeses van de Baarnse kerkeraad; ds Goudswaard namens de Ned. Geref. Kerk te Amersfoort, mede namens de Kerken in de regio Utrecht, tevens namens de (oud-)legerpredikanten, en br. Bult namens de Ned. Geref. Kerk te Culemborg.

Daarna was er een ongedwongen, gezellig samenzijn in het bijgebouw van de kerk aan de Nassaulaan, waar onder het genot van een aangekleed kopje koffie en/of een glas wijn, behalve de eigen gemeenteleden, de vele gasten uit de regio-kerken en uit de gemeente van Culemborg de gelegenheid aangrepen ds en mevr. De Vries hun gelukwensen aan te bieden. De sprekers van Baarn en Culemborg onderstreepten daar hun woorden met het aanbieden van geschenken namens beider gemeenten.

Regio Kampen

Uit het persverslag van de vergadering regio Kampen van 9 oktober 1986 citeren wij het volgende: De voorzitter feliciteert de gemeenten van Marknesse en Zwartsluis, die in de afgelopen periode in ds H. J. Zuidhof een nieuwe predikant hebben gekregen.

De vergadering verleent br. J. Kloosterman op diens verzoek verlenging van zijn preekconsent voor m.n. kleine, vacante gemeenten. Gehoord hebbende de positieve reacties uit de gemeenten verleent de vergadering deze verlenging van harte voor het jaar 1987. De vergadering verneemt met blijdschap en dankbaarheid dat de groei van de gemeente in Almere en Zeewolde mag voortgaan.

Overwogen wordt om per januari '87 in Zeewolde 's zondags ook

tweede diensten te beleggen.

De vergadering zal een begeleiden-de adhesiebetuiging afgeven bij de landelijke steunbrief voor kerkopbouw in Almere en Zeewolde.

De kerk van Kampen deelt mee dat zij een beroep heeft uitgebracht op ds P. J. H. Krol van Alkmaar/Zaanstreek-C.

Regio Dordrecht-Gorinchem

Uit het persverslag van de vergadering van de regio Dordrecht-Gorinchem gehouden op 25 september 1986 te Dordrecht citeren wij het volgende:

De voorzitter ds J. Horsman van Dordrecht staat stil bij: het 25-jarig ambtsjubileum en huwelijk van ds Van Atten; het vertrek van ds Louwerse uit Langerak en zijn in dienst treden als legerpredikant; de ziekte en het herstel van ds Keesenberg.

Verzoek kandidaat F. R. Bruintjes verlenging preekconsent.

De voorzitter geeft ds Veldstra het woord als voorganger van de gemeente waarin kandidaat Bruintjes werkzaam is.

Ds Veldstra vertelt dat de kerkeraad buitengewoon dankbaar is voor het werk dat kandidaat Bruintjes het afgelopen jaar verricht heeft en verzoekt de regio om verlenging van het preekconsent.

Daar er niemand verhuizing ziet, wordt kandidaat Bruintjes verlenging van zijn preekconsent verleent voor één jaar.

Regeling kerkelijke onderzoeken.

Daar de regeling aangenomen door de Landelijke Vergadering (akta punt 131) grotendeels overeenkomt met het voorstel van onze regio, stelt ds Bouma voor dat wij deze regeling zonder verdere discussie aannemen.

Dit voorstel wordt aanvaard.

Verzoek Gameren.

De kerk van Gameren heeft aan alle kerken in den lande verzocht om een gift ten bate van restauratie van het kerkorgel. Enige zuster-

kerken hebben verzocht om een aanbeveling van de regio.

De regio besluit na ampele overweging de kerk van Gameren een aanbeveling te geven, ten behoeve van de restauratie van het orgel. De kerk van Dordrecht zal deze verzorgen.

Ned. Geref. Kerk van Nunspeet

Het adres der kerk luidt thans: P. IJben, scriba, Arent toe boecoplaan 38, 8081 VZ Elburg.

Uit breder kring

Onderwijsdag te Amerongen

Zaterdag 1 november wordt in het Zendingsdiaconessenhuis te Amerongen een onderwijsdag gehouden met als thema: Salomo's pedagogiek: blijvend actueel! Een thema dat de gelegenheid biedt, ons bij het licht van de Bijbel, te bezinnen op ons pedagogisch handelen in de school.

Drs N. C. van Velzen, directeur van de Evangelische Hogeschool te Amersfoort zal het onderwerp inleiden.

Voor de kinderen wordt een apart programma verzorgd. Ieder is van harte welkom met het hele gezin vanaf half tien 's morgens. De dag eindigt om 4 uur 's middags.

Inlichtingen bij H. M. Postma, tel. 03404-21021.

Aan onze adverteerders

Indien U voor het plaatsen van een advertentie ons een zgn. „print” toezendt, zijn wij genoodzaakt om extra kosten in rekening te brengen voor het maken van een MAT LEESBAAR NEGATIEF. Mocht U ons direkt een MAT LEESBAAR NEGATIEF kunnen leveren dan is ons dat zeer welkom en worden er geen extra kosten in rekening gebracht.

De drukker

Boeken, Periodieken
en Handelsdrukwerk

Drukkerij „Steenbergen”

Gevestigd sinds 1901

Postbus 244 - 3700 AE Zeist

Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist - Tel. 03404-22452

● Advertenties moeten uiterlijk dinsdagmorgen 10.00 uur ter drukkerij zijn.

● Advertenties met een foto of tekening 1 week voor verschijning van dit blad!